Jőjjetek

1951 Október

A Szétszórtságban Élö Magyar Reformátusok Egyházának Hivatalos Lapja

V. b. b.

4. év 10. szám

SOLI DEO GLORIA!

Egyedül Istené a dicsöség. — Ebben a három szóban foglalható össze a Kijelentés, ebben sürithetö össze az ember és az emberi közösségek életprogrammja, valamint ez adja a Reformáció értelmét és tömör indokolását.

E három szó nem valamely elvont fogalmat takar, hanem Isten igényét jelenti teremtményével, az emberrel szemben. *Kálvin* katechizmusának elsö kérdése a következöképen hangzik: *„Mi az emberi élet célja?“* Válasz: *„Isten megismerése.“ „Miért?“ „Mert Isten azért teremtette az embert és helyezte a világba, hogy dicsöittessék általa“.* — Más fogalmazásban ez azt jelenti, hogy Isten tekintélyének, uralmának, szuverénitásának a teljes és tökéletes elismerése kell hogy jellemezze e világban való mindennémü forgolódásunkat. Nemcsak ünnepnapjainkat, hanem hétköznapjainkat is, amint azt a Korintusi levél tanitja: *„Akár esztek, akár isztok, akármit cselekesztek, mindent az Isten dicsöségére míveljetek“. (10 : 31.)*

Az Istent dicsöitö élet teljes függést jelent a Teremtö és Megváltó Istennel szemben, éspedig egyedül csak Övele szemben. A Reformáció azért jött, hogy ezt az igazságot tizenöt évszázad multán ujra meghirdesse.

Amikor *Luther Mártont* a wormsi birodalmi gyülésre való indulása elött a szász választófejedelem az ott reá várakozó veszedelmekre figyelmeztette, *Luther* a következöket írta válaszlevelében: *„Kész vagyok a római Egyházat alázatosan szolgálni, sem égen, sem földön mást nem helyezvén fölébe, mint Istent és az Ö Igéjét.“*

A legföbb tekintély *Isten* és a legföbb norma az *Ige*. Az *Egyház* nem kezelöje az isteni kegyelemnek, nem törvényhozója és birája az emberi lelkiismeretnek, hanem azoknak a közössége, akik *Jézusban*, a názáreti ácsmester fiában felismerik a *Krisztust* és az *Ige* hirdetése és hallgatása mellett várják az Ö második eljövetelét. Az *Egyház* kegyelmi eszköz, a dicsöség egyedül csak *Istent* illeti meg.

A Reformáció ujra felfedezte azt, amit *Jézus* hirdetett az akkori egyházzal szemben, hogy tudni illik az ember szabad és hogy élete végsö kérdéseiben közvetlenül és *egyedül Isten a birája és Krisztusban szeretö Atyja.*

A Reformáció uj embertípust hívott életre, a gyámság alól szabadult nagykoru ember típusát. Ez az ember egyéni életében, egyedül Istennek és az Ö Szent Fiának való alávetettségében, megismerte az emberi szabadság szépségét és az emberi méltóság izét. Mert kockázatot vállalni, megnyitotta a tudomány, ipar, kereskedelem távlatait — hogy csak a 16—17. századbeli Hollandia példájára utaljunk — szervezett közösségi életében pedig megvalósította például *Cromwell Olivér Angliáját*, vagy az *Amerikai Egyesült Államokat*, a lelkiismereti szabadság otthonait.

A Reformáció a forráshoz, az Isten Igéjéhez való viszatérésével, haladást és humánumot jelentett azzal a világgal szemben, amelyben emberi tekintélyek ékelödtek Isten és ember közé és amelyben a szellemi és politikai hatalom birtokosai a társadalmat nem Isten dicsöségére, hanem saját hatalmuk fenntartása érdekében igyekeztek konzerválni.

Az emberiség történelme azonban a Reformáció ellenére bün alá rekesztve maradt. Dialektikája életre hívta a vallásos indokolásu tekintélyuralmak ellenhatásaként az emberi ész emancipációjának végzetes folyamatát. Ez a folyamat nem fejlödést, hanem Isten elleni lázadást, jelentett és mitoszokhoz végsö fokon pedig uj indokolásu diktaturákhoz vezetett. Mi ennek a lázadásnak a korát éljük és emberiségünk abból a káoszból keresi a kivezetö utat, amit ez a lázadás elöidézett.

A Reformáció napjainkban van olyan idöszerü, mint volt az Ujkor hajnalán. Balra és jobbra is van mondanivalója. Balra az az üzenete, hogy az emberi lét célja Isten dicsöségének a szolgálata és hogy büntény meghamisitani az ember hivatását, jobbra pedig az, hogy egyedül csak Istené a dicsöség és nincs más közbenjáró Isten és ember között, mint az Ur Jézus Krisztus. (Tim. 2 : 5.)

Van azonban a Reformációnak egy harmadik üzenete is, éspedig azokhoz, akik magukénak vallják: A Reformáció elsö sorban nem öröklött életforma, vagy társadalmi rendszer, hanem állandóan megujuló élmény: *Találkozás az Igében az Istennel.* Aki Reformációt mond, az életet mond, élet pedig csak ott van, ahol bizonyságtétel van. — Reformáció belsö üzenete tehát az, hogy Isten dicsöségét szolgáló, az elhívás tudatával kockázatot vállaló, bizonyságtévö és hösi életekre van szükség. *Az Igéhez való hüségünkön fog mulni, hogy milyen lesz az a társadalom, amelyben mi magunk még élni szeretnénk, fiaink és leányaink pedig élni fognak.* K. L.

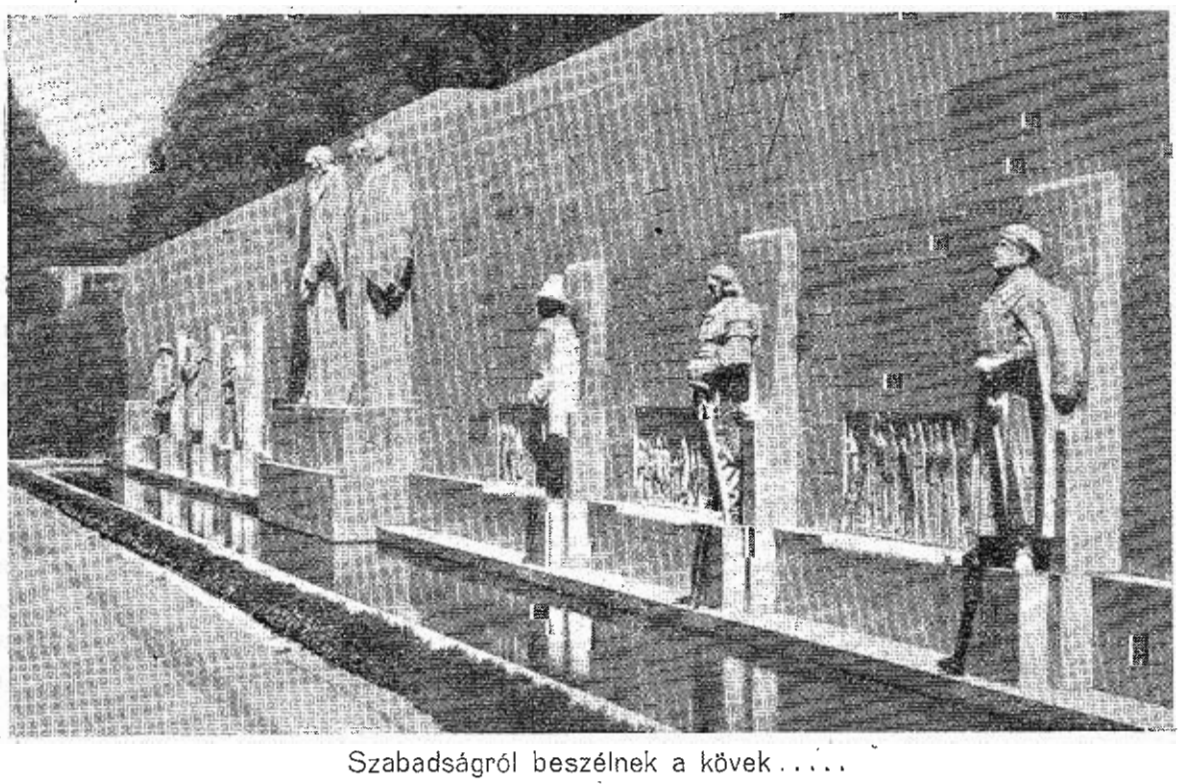

Szabadságról beszélnek a kövek.....

Örök Reformáció

A reformáció a keresztyénségnek uj értelmezést adott, mert ellenségeire is visszahatott. Benne tehát a történelem uj fordulatot vett; általa uj világkép született s hitbéli, kulturateremtö és emberies hasznát sohasem lehetne a civilizációból kitörülni.

Mit tett gyakorlatban a Reformáció? Felfüggesztette a történelem rendjét s lerázva a lelki, fizikai, szellemi bilincseket, kiszabaditotta az embert a sötétségböl s ujra visszaadta az igazi életnek.

Miböl vette ehhez az eröt? Az Evangéliumból és az öskeresztyénségböl, mert a reformátorok oda mentek vissza s abból a látásból teremtettek mindent. Ebböl élünk mi is.

Mik a reformáció meghatározói? A Reformáció alatt általában Luthert s Kálvint értjük s azt négyszázéves multat, ami közénk esik. Ha valaki ma is protestánst mond, az szabadságra gondol s ha valaki kálvinistát emlit, jellemet fejez ki.

De vajjon a reformátorok is ezt értették-e Reformációban? Nem; vagy nem csak ezt értették, mert ez csak annak gyümölcse. Fogalmi eltolódás történt itt, mert a reformátoroknál a reformáció: lelki pozició, látás — az öskeresztyén élet tiszta meglátása. S ha a keresztyénségben van valami abszolut, vagy ahhoz közeli, akkor azt ebben az öskeresztyén korban kell keresnünk. Mert ez a nemzedék embermód izlelte, hogy Isten összekapcsolta az eget és a földet; a természetfölöttit és a természetit; az érthetetlent és a megfoghatót. Ez a nemzedék lerögzitette a kifejezhetetlent és a Bibliában évezredek multán is fel lehet ismerni ezt az isteni fényt. Minden, ami a keresztyénség lényege és magva az ö személyes bizonyságuk utján jutott el hozzánk. A reformációban ez a lényeg jelentkezett ujra.

A jövö ulja

Most már az a kérdés, el tudunk-e jutni mi is ehhez a forráshoz, vagy innen maradva megelégszünk a négyszázéves multtal s annak dicsöségével? A Lélek-e vagy a történelem; a gyökér-e vagy a romb? Ezen a kérdésen fordul meg sorsunk s ez jövönk nyitja. Mert a reformációs történeti épitményt ujra ostromolják; otthon a pogányság támad, itt kint felebarátaink kovácsolnak ellenünk fegyvert. Ugy nö ellenségeink száma, mint bizonytalanságunk.

S ez az állapot a küszöb az uj reformációhoz. A régi halálán támad minden csira s ha a lélek ujat akar, nem használ ó-tömlöt. Isten akarja azt, hogy uj, nagy látomásunk legyen: a reformátorok nagy rálátása az öskeresztyén korra. Ha ilyen látásunk lesz, akkor elpusztulhat minden és mégsem vész el semmi, mert mindent ujrateremthetünk. Az élet a fontosabb, és nem a ruházat; a lélek s nem a keret. E látásból lett minden: a keresztyénség is, a Reformáció is.

A Reformáció nemcsak emberi mü, hanem Isten munkája is. Ami emberi van benne, az abból származott, hogy az ember megvizsgálta akkori helyzetét és ugy találta, hogy az élet meghaladta az adott lelki, szellemi formákat. Ugy találta, hogy a keret megköti az embert; nem engedi, hogy kifejthesse magát, hogy társában fellelje a társát és Istenben az Istent, mert a kor fogyatékos, torz, hamis képet adott.

Lelki Válság Idején

Ma is krizisröl beszélnek s ez is szellemi és lelki. A katasztrófa borzalma ma is kisérti az embert. A lélekbuvárok a „nyugtalanság századának“ nevezik ezt a kort; félelemnélküli

életröl álmodik az ember és szabadságra vágyik.

Valóban válság van, csakhogy ez bennünk van. Erteni, látni, tudni akarja az ember mindazt, amit tudhat. Vágya és tudása a volt kereteket meghaladta s az ember megérett, hogy ujra elrendezze belsö világát s ujra szabályozza külsö viszonyulásait. A belsö válság külsö összeütközést hoz, mert a külsö keret szük a belsö szabadságra. A látók régen megjósolták, hogy az uj ember létrejön s negativumokkal nem lehet megölni az ujat.

A régi keretek uj növendékei a tudományt is, a protestantizmust is sokszor megvádolták azzal, hogy a négyszáz esztendös haladás a kommunizmushoz vezetett. Emberi és lelki alkatunkból folyik, hogy mi mindig a haladásban és a szabadságban hittünk; ezért egyiket sem tudjuk elvállalni: a maradiságot sem, a kommunizmust sem. Tudjuk azt is, hogy ha az Uristen a haladást is, a szabadságot is meg akarja tartani aföldön, akkor bennünket ezután is jóirányban használ s hogyha küldetésünk leend, a küldö felel értünk, mi pedig elötte.

Kriszlus Igazságáért

Hiába tagadjuk, a keresztyénség egy, és alapjában közös hitböl élünk. Ezért nem közömbös, hogy mi történik köztünk. Nem közömbös azért, mert mindig meg kell mondani magunknak, hogy mikor miröl van szó, hogyha rólunk szólnak. Meg kell mondani magunknak azt is, hogy mik vagyunk. Nekünk nincs programmunk; mert ahol programm van, ott problémák is vannak s nekünk problémáink csak amiatt lehetnek, hogy emberek is vagyunk. De mint Isten gyermekei, nem problématizálunk, mi ugy tudjuk, hogy az igazságot hirdetjük és hisszük. Es ezt sem nem irányitják, sem el nem némitják; ebben mi nem igazodunk máshoz. A kimondott igazság annak fáj, akire kimondják s a ki nem mondott igazság meg annak, aki ki nem mondja. Ebben az esetben maga az igazság kárt vall; mert nem amiatt van, hogy véka alá rejtsék. A reformáció fordulóján ez a mi magatartásunk és jó lenne, ha protestánsaink ezt magukra vennék és el is fogadnák. Mi nem felelgethetünk senkinek és nem „köthetünk békét", mert nem vagyunk senkivel hadiállapotban. Mi az igazságért vagyunk és ezt, mint protestánsok, akkor is megvalljuk, ha nekünk vagy másoknak nem tetszik.

Az igazság pedig az, hogy mi rég kitakaritottuk templomainkat és szivünket a hamis istenektöl, a félistenektöl és emberi szentektöl. Nekünk ilyenek nincsenek s szerintünk az egy igaz Isten is kiábrázolhatatlan. Mit látjuk a csipkebokor tüzét és halljuk a hangot is: „Vagyok aki vagyok." A Reformáció nálunk tisztogatás; mert csak tiszta értelemmel, tiszta lélekkel és tiszta szivvel látjuk meg az Istent, ahogy a Biblia igéri.

Mi nem tartjuk gyermeknek egyházunkat sem, a keresztyének felnött közösségét. Ezért pogány módra nem hiszünk forrásban, szellemben s nem emeljük istenné az embert, mint a kinaik nem régen Konfucsét, s Jézus Krisztusnak sem keresünk semmi földi segitséget. Mi ujra megvalljuk, hogy az Ur Jézus Krisztusban Isten egyszer egyszer lehajolt a földre s ez váltság lett érettünk. Ez a kijelentett titok nekünk elég és más történelmünk nincsen. Csak várakozásunk van Isten országára s ezt bennünk a Szentlélek munkálja.

Kegyelemböl Hit által

Persze, reformációban élni: felelösség s benne részesedni gyengéknek elhordozhatatlan teher. Mindig sokan vannak, akik nem birják felfogni az Istent. Nem birják a reformációs oldott állapotot s ezért rögzitenek. Igen, nagy dolog protestánsnak lenni, mert közöttünk is vannak primitiv lelkek. Ezeknek séma kell, kézzel megfogható. Tekintély, csalhatatlanság — szentek. Azt hiszik, ez segit, azt hiszik, igy eljutnak Istenhez. Pedig ezek csak eltakarják a fényt s elállják a hozzá vivö utat.

Valóban nagy dolog protestánsnak lenni. Egyszer Barth Károly, az egyik élö legnagyobb theológus, egy zsidónak azt mondta: a hitetlent nem a zsidókban keresem s nem a pogányokban. Itt van önnel szemben egy másik Barth Károly, akivel én mindig harcban vagyok, mert az a Barth Károly sokszor nem akar — hinni. Ime, ez a protestáns alázat és ez az igazság. Nincs csalhatatlanság, csak emberi bünbánat. S a kétkedésben mindig maga Isten; elesettségünkben ö a vigasztalónk. Hegyeket mozgathat egy mustármagnyi hit is. Ebböl a mustármagnyi hitböl fogant az elsö keresztyénség, ebböl éltek a reformátorok és Isten kegyelméböl ebböl élünk mi is. Es Isten kegyelme nekünk ma is elég.

Viski

„Mi pedig nem e világnak lelkét vettük, hanem az Istenböl való lelket; hogy megismerjük azokat, amiket Isten ajándékozott nekünk."
(1. Kor. 2 : 12.)

Valaki azt irta egyszer egy magyarországi egyházi ujságban a reformációról, hogy a reformáció adta vissza az egyháznak Krisztust és Krisztusnak az egyházat. A reformáció rombolta le következetesen mindazt, amit „e világnak lelke" állitott a hivö ember utjába, hogy megtalálja Krisztust.

De vajjon véglegesen eltüntek-é ezek az ember csinálta és Krisztustól idegenitö akadályok? Semmiesetre sem. Az egyház, Krisztusnak az egyháza egy töle idegen, söt ellenséges világban él, mert hiszen Krisztus mondta, hogy „az én országom nem ebböl a világból való". Sátán legnagyobb kisértése az mikor az egyházat és a körülötte élö világot kivánja eggyé tenni. Mikor a középkorban az egyház totálisan urrá lett a világ, az állam felett tulajdonképpen engedett a Sátán kisértésének — eladta magát az idegen világnak és tagjai elvilágiasodtak. Ennek oka az volt, hogy nem az Isten Szentlelkének kinyilatkoztatását vették alapul, hanem emberi hozzátoldások és tudatos sokszor politikai és egyéb világi célokat szolgáló magyarázások hamisitották meg a keresztyénséget és homályositották el mindazt amiért valójában az Ige testté lett és lakozott miközöttünk.

Ez a kisértés azonban ma is megvan. A reformáció megujitotta egyház is sokszor áldozatául esett és esik az elvilágiasodás kisértésének. Racionálizmus, liberálizmus, de a pietisták önzö szubjektivizmusa is segitettek abban, hogy ma, különösen a laikusok táborában sokszor halljuk az „uj reformáció" szükségességét emlegetni. Mindennek pedig az Isten Igéjét hol „tudományosan", hol gyülölettel biráló emberi magyarázások az okai.

Isten lelkéböl vették az eröt a reformátorok mikor a történeti reformáció munkáját végezték. Isten Szentlelkével való szoros kapcsolat nélkül nincs hit és az egyházban nincs élet.

Isten lelkéböl kell táplálkoznunk. Egy németországi gyülekezet tagjait megkérdezték, hogy mit szeretnének legszivesebben a prédikációkban hallani. Szinte egyöntetü volt a válasz: kevesebbet a világról és az emberekröl, hanem Istenröl és az ö csodás dolgairól.

Keresztyén hit nincs Krisztussal való kapcsolat nélkül. A hit Isten lelkéböl táplálkozik, mert szomjasan vágyakozik azoknak ismeretére, melyet Isten számunkra nyilvánvalóvá tett. Ez a reformációban hitre jutott, Krisztust ismét megtalált egyház erössége volt. Azonban nem szabad erröl csak, mint egyszer megtörténtröl beszélnünk. Szigoru önvizsgálattal vigyázni kell arra, hogy emberi hozzátoldások, a világ lelkének kisértésétöl lelkünket megvédjük.

Krisztusnak adott életünk, egyedül Isten dicsöségét szolgálni kivánó egyházunk csak igy maradhat meg az Igében és az Igéhez igazitott életutban, ha világ sokszáz kisértésének: kompromisszumnak, fenyegetésnek, üldözésnek, de a világon való látszólagos uralkodás csábitásának ellenében megvallja hitét és alázattal, de mégis a Krisztusban való hit és élet biztos tudásában mondja: „Mert Nálad van az életnek forrása: a te világosságod által látunk világosságot." (Zsolt. 36 : 10.)

K. A.

KÁTÉ

I. Urnapja.

1. Micsoda tenéked életedben és halálodban egyetlenegy vigasztalásod?

Az, hogy mind testestöl, mind lelkestöl, ugy életemben, mint halálomban nem a magamé, hanem az én hüséges Megváltómnak, a Jézus Krisztusnak tulajdona vagyok, aki az Ö drága vérével minden bünömért tökéletesen eleget tett és engem az ördögnek minden hatalmából megszabaditott, ugy megöriz, hogy mennyei Atyámnak akarata nélkül egy hajszál sem eshet le fejemröl, söt inkább szükséges, hogy minden az én boldogságomra szóljon. Ezért Ö, Szent Lelke által, az örök élet felöl engem is biztosit és sziv szerint hajlandóvá s késszé tesz arra, hogy ezentul Önéki éljek.

2. Hány dolgot kell tudnod arra nézve, hogy ebben a vigasztalásban boldogul élhess és boldogul halhass meg?

Hármat: elöször, hogy mily nagy az én bünöm és nyomoruságom; másodszor, hogy mimódon szabadittatom meg minden bünömtöl és nyomoruságomtól; harmadszor, hogy minö hálával tartozom Istennek e megszabaditásért.

———

Az emberi élet természetes alapmotivuma az aggodalom. Ennek az aggodalomnak az a gyökere, hogy életünk m u l i k, más szóval, hogy v é g e s. Ebböl az a tény következik, hogy minden napnyugta a végsö számonkérés és számadás órájának a közeledését jelenti.

(E tétel helyességét kiváltképen a mai kor emberének nem kell bizonyitani.)

A Heidelbergi Káté elsö kérdése felveti ennek a természet szerinti „aggasztó" állapotnak a problémáját, elsö felelete pedig megfogalmazza ennek a problémának a természetfölötti megoldását: Nem állunk társtalanul és tanácstalanul az élet ijesztö kérdöjelei elött és nem vagyunk *kiszolgáltatva* az elmulásnak, mert a megváltó Istennek, Jézus Krisztusnak a *tulajdona* vagyunk. (I. Kor. 6 : 19, 3 : 23, Rom. 14 : 8.) Az Evangéliumnak, a nagy *Örömüzenetnek* ez a tömör tartalma. Jézus Krisztus áldozata által Isten kegyelmes Atyánk. Karját kitárja felénk, jóllehet napról napra tapasztaljuk, hogy természeti állapotunk, bün alatti fogságunk, ismételten egyéni és kollektiv katasztrófák felé sodor.

Isten azonban nemcsak elveszi a bün erejét, hanem Szent Lelke által munkálkodik is bennünk. Akik emberi szabadságukkal aszerint élnek, hogy szivüket Istennek nyujtják, azoknak a Lélek megnyitja szemüket, hogy lássák az események értelmét, azoknak a Lélek képességet ad arra, hogy az örökélet jegyében alkossák meg itéleteiket, igy állitsák össze értékrendjüket, valamint hogy ennek jegyében szabályozzák Istenhez, emberhez és a teremtés rendjeihez (család, nemzet, stb.) való viszonyukat.

Krisztus váltságának, ezáltal istengyermeki voltunknak a felismerése és a Szent Lélek munkájának a megtapasztalása a legnagyobb és egyetlen lényeges *vigasztalásunk*. Ennek jegyében a jövendövel szembeni aggodalmunk felé pedig szeretetté és szolgálattá válik.

A Káté második kérdése és felelete arra utal, hogy a következö pontok

a) megvilágitják természeti állapotunkat, egyedüllétünkben reménytelen helyzetünket,

b) megmagyarázzák szabadittatásunk módját és,

c) megmagyarázzák, hogy milyen hálával tartozunk Istennek megszabaditásunkért.

Ebben a három csoportban (3—11, 12—85, 86—129 kérdések és feleletek), 52 urnapi vagyis vasárnapi leckében ujétja a Heidelbergi Káté a keresztyén tanitást, ugy, amint azt a kálvini Reformáció a Szentirásból megismerte.

K. A.

Szabadságról beszélnek a kövek

(cimképünkhöz)

Az Igével való találkozás Krisztus királyságának a jegyében szabadságot jelent. Ha az egyszerü hivö lélek tapasztalja meg az Igét, ebböl felszabadult, boldog egyéni, vagy családi élet születik, ha pedig fejedelmek, vagy hadvezérek szivébe hull az Ige magja, abból szabadsághös terem. — A kálvini reformáció genfi emlékmüve köbe vésett bizonyitéka ennek a ténynek.

A Reformáció mostani évfordulóján a genfi egyetem kertjébe vezetjük olvasóinkat és bemutatjuk ezt a szoborba formált történelmi bizonyitékot:

Az emlékmü közepén *Kálvin János*t látjuk *Farel Vilmos, Béza Tódor* és *Knox János* reformátorok körében. Ök azok akik ujra gyujtották az Ige lángját. Mellettük jobbról-balról három-három szobor emelkedik: Azoknak a nagyoknak az alakjai, akik tüzet kaptak a lángtól és vagy szabadságot vivtak ki népüknek, vagy az Ige jegyében uj hazát alapitottak, vagy menedéket nyujtottak az üldözötteknek. Ismerjük meg a kálvini reformáció történetének, illetve a lelkiismereti szabadság ügyének ezt a hat fejedelmét, hadvezérét. — Ök bennünket magyarokat különösképen is érdekelnek, mert egyiköjük magyar: *Bocskai István.*

Balról jobbra haladva, az elsö szobor *Frigyes Vilmos brandenburgi választófejedelmet* ábrázolja, aki 1620-tól 1688-ig élt. Nevét kiváltképen azzal irta be az egyháztörténelembe, hogy a potsdami ediktummal menedéket biztositott országában azoknak a francia hugenottáknak, akik a nantesi ediktum visszavonása után ezrével és tizezrével menekültek hazájukból az üldözés elöl. *„Inkább eladom ezüst holmijaimat — mondotta — semminthogy e szegények segitség nélkül maradjanak".*

A második szobor *Hollandia nagy hadvezérét, Orániai Vilmost* (1533—1584) ábrázolja, akit *Hallgatag Vilmos* néven is ismer a történetirás. *II. Fülöp* spanyol király hollandiai önkényuralkodása, illetve népe szenvedése nyomán lett protestánssá. Katolikus nevelése ellenére *ö vetette meg a protestáns Hollandia alapjait.*

Fülöp, tulerejével többször is szétverte kicsiny seregét, de *Vilmos* mindig ujra kezdte az ellenállást. Élete annak az igazságnak a kifejezése, hogy az Ige nem szégyenülhet meg. — *Fülöp* végülis 25.000 arany vérdijat tüzött ki fejére. A holland rendek választképen Hollandia grófjává választották. A rendekhez intézett beszédében többek között a következöket mondotta: *„Együtt védelmezzük, szeressük a népet. Remélem, hogy amit határoztok, segitségetekkel mindazt végre is hajthatom, valamint Isten segitségével, aki válságos helyzetekben mindig megsegiteti."*

A sorban a harmadik *Coligny francia admirális* (1519—1572) alakja. Az ö munkája nyomán jött létre a St. Germain-i béke, mely életlehetöséget biztositott az elnyomott francia protestánsoknak. Kilyát, *IX. Károlyt* már-már megnyerte a vallásszabadság ügyének és már-már sikerült katolikus és protestáns franciáknak hazájukban

egyaránt otthont teremtenie, *amikor St. Bertalan-éj vérengzése az ö életét is áldozatul követelte.*

A negyedik szoboralak *Roger Williams* (1599—1683) nevét viseli. Puritán, a lelkiismereti szabadság apostola. Nem tudja elviselni az angol államegyház merevségét, ezért puritán testvéreivel hajóra száll és a néhány évtizeddel azelött felfedezett Amerikában keres uj hazát. Rhode-Island alapitása az ö nevéhez füzödik. Államának alapitója, lelkésze, törvényhozója. Uralkodó lehetne, de hü marad elveihez és főképen ahhoz a szabadsághoz, amit az Igéböl tanult. Országát köztársaság formájában a tiszta demokrácia elvei szerint szervezi meg, ahol közügyekben a többség dönt, de lelkiismereti kérdésekben Isten a törvényhozó.

Bocskai „szomszédja" *Cromwell Olivér* (1485—1540), *Anglia keménykezü kormányzója* (lordprotector), akiröl koronázatlan királyként emlékeznek meg a történetirók. Sokat vitáztak jelleme fölött, de a mult század közepe óta általánosan elismeri a történettudomány, hogy szinte emberfeletti államférfiui tevékenységének az volt a legerösebb motorja, hogy Isten eszközének tudta magát. — *Az ö idejében lett Angliából protestáns nagyhatalom.* A teljes lelkiismereti szabadságot ö iktatta elsönek törvénybe s a nemzetiségi politikában is példát mutatott, mert parlamentjében a többségi népesség mellett skótok és irek külön képviselhették magukat.

A sort *Bocskai István* (1557—1606) fejezi be, *Erdély fejedelme.* A Bécsi Béke megkötése biztositott számára helyet az emlékmüvön az Ige hadvezéreinek és fejedelmeinek a sorában.

Ismerjük, hogy a császári vezérnek, Bástának kegyetlenkedései és a lelkiismereti szabadságot tipró császári rendelkezések miatt nyult fegyverhez. Györzelmes hadjárata eredményeképen köthette meg a Bécsi Békét, melynek alapvetö rendelkezése, hogy *„vallásának gyakorlata miatt senki ne háborittassék"*, valamint hogy *„Magyarország magyarok által kormányoztassék"*. — A békét becikkelyezö 1606.-i kassai diétán mondotta: *„Szabad hitünk, lelkiismereti szabadságunk és ösi törvényeink többet jelentenek számunkra, mint az arany"*. — Sayous francia történetiró feljegyezte róla, hogy *„halálos ágyán sem felejtette el a vallásszabadság részrehajlatlan biztositását ajánlani, mely tisztességére vált kis országának"*.

Az Ige szabadságot jelent, igazi humanitást, hösiességet és a látszatkudarcok ellenére is györzelmet. A reformáció ezidei évfordulóján jusson eszünkbe hitünk nagyjainak a példája és ne feledjük, hogy a lelkiismereti szabadságért a legnagyobb áldozat is kevés és hogy a hit nem *kockázat*, hanem *bizonyosság.*

K. L.

Egy indokolás margójára

A nyugati egyházak lapjai közölték az elmult hetekben, hogy a sárospataki és pápai református theológiákat a kommunista kormányzat nyomására bezárták. A „hivatalos hely" még hozzáfüzte, hogy erre azért volt szükség, mert az egyház nem birta az anyagi terheket és nem volt elegendö számu hallgatója a két föiskolának. Ez utóbbi magyarázatot nem is kell cáfolnunk lapunk olvasói elött, hiszen szeptembeni számunkban közölt statisztikai adatok pontosan az ellenkezöjét mondták el a sárospataki theológiáról, éppenséggel azt, hogy közel száz hallgatója volt az elmult tanévben. Sohasem volt Patakon annyi theologus, mint most. Az anyagiak hiányát pedig megcáfolja az Evangéliumi Világszolgálat juniusi számának az a közlése, hogy a Reformed Church in America több ezer dolláros segitséget küldött a sárospataki föiskolának. Nem véletlen, hogy a bolsevista pogányság magyarországi helytartói éppen a két legrégibb theológiát számolták fel elsönek.

Sárospatak minden diktaturának, megszálló hatalomnak és antikrisztusi tekintélyuralomnak ellensége volt. Annak idején minden üldöztetés ellenére, az egyház reformációjában hitüket megtalált volt ferences barátok alakitották át rendházból kollégiummá 1531.-ben. Evangéliumi hitéröl és tudományosságáról hires Kopácsi István, a felsötiszai magyar reformáció vezéralakja volt az alapitó.

Az egyháztörténetben akkor kap különös szint a mereven püspöki egyházkormányzati rendszerhez huzó Debrecennel szemben, amikor Tholnai Dali János külföldet járt református lelkész lesz a rektora. Tholnai Dali János az angol és holland puritánizmustól lelkesedve harcolt sárospataki tanártársaival és theológusaival a kálvini szellemü reformáció teljes véghezviteléért. Ha ugyan „fekete puritánus"-nak is nevezték, a vezetése alatt álló mozgalom volt az elsö ébredési mozgalom a magyar református egyház kebelén belül. Patak és a Felsötiszavidék megörizte ezt a hagyományos puritán szellemet. Az elsö, egyszerü emberek vezetése alatt álló presbitériumok pataki diákok gyülekezetében alakultak és a felsötiszai egyházkerületnek egészen 1735.-ig nem volt püspöke. (A nyugati református egyházak a püspökséget, mint egyházi tisztséget az Ujtestamentum alapján nem ismerik el és csak Magyarországon van „református püspök".)

Sárospatak elküldte a maga fiait nyugatra és a sárospataki theológián fordult meg a legtöbb idegen professzor és theológus Comeniustól kezdve Barth Károlyig. Valahogy igaznak tetszik az a mondás, hogy Sárospatak képviselte legjobban a nyugat felé a magyarságot és a magyarság felé a nyugatot.

Patak nevelte Thököly Imre és Rákóczi Ferenc seregének sokszor egyszerü kuruc sorban harcoló papjait, Patak nevelte Kossuth Lajost és Szemere Bertalant. Sárospatakon nem elöször szüntették meg a theológiát. Megtette azt már azelött is az idegen önkény. Azért, mert Sárospatak mindig csak evangéliumi és csak magyar nevelést adott. Es Magyarországon sokszor volt már bün az idegenek megszállása alatt Krisztust megvalló, de egyben igaz magyarnak lenni. Kurucnak, rebellisnek, fekete puritánusnak nevezte már azelött is ezt az öreg theológiát sok emberi méltóság, most sem kell az istentelen, hazátlan kommunista önkénynek az Evangélium és annak tiszta magyar szellemü megvallása. Mi azonban idézzük a Bodrog nádasaiban, a Patak környéki hegyek rejtekeiben, de a pozsonyi vértörvényszék biborba öltözött hóhérjai elött, is, Patakon nevelkedett felvidéki magyar református prédikátorok lelket és hitet erösitö, pogány elnyomót megszégyenitö annyiszor elmondott igéjét: „Annakokáért tehát nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülö Istené". (Róm: 9:16.)

(K. A.)

A magyarországi református egyháznak jelenleg igen nagy problémája a gyermekek lelkigondozása. Hitoktatást végezni ma már gyakorlatilag szinte teljesen lehetetlen, s a különbözö u. n. „Uttörö" táborok erkölcsi tekintetben iszonyu rombolásokat végeznek a fiatal gyermeki lelkekben. Ma még a vasárnapi iskolák és külön gyermekösszejövetelek valamiképpen pótolják a hittanórák hiányát, de a szülök már is félnek, hogy a bolsevisták valamilyen módon a lelki nevelésnek ezt a módját is lehetetlenné fogják tenni.

A hivatalos magyar ref. sajtószolgálat csupán egy száraz hangu féloldalas cikkben emlékezett meg Dr. Makkai Sándor halálárol. Ugyanakkor az emigráns magyar protestáns, söt világi sajtó is, hosszu cikkekben méltatta Makkait, mint a magyarság egyik legnagyobb értékét. — Igen, jelenleg *csak nekünk* van lehetöségünk arra, hogy értékeinket számontartsuk s a világ elé tárjuk. Milyen nagy felelösség ez! Nemcsak önmagunkkal, hanem a szabadulásra váró otthoniakkal szemben is!

Október 6.

Százkét esztendeje, hogy újkori történelmünk legszebb vállalkozása ért el véres végállomásához: az aradi vár alatt a szabadságharc tizenhárom tábornokát felakasztották, s Pesten föbelötték az elsö magyar miniszterelnököt. Haynau e napokban minden közbenjárást, mely némi emberiességet ajánlott, ezzel torkolt le: el kell venni a magyarok kedvét egy évszázadra a forradalomtól. Hiába járt közben a francia és angol diplomácia, s maga a cár hiába küldte Bécsbe fiát emberibb bánásmódot ajánlani: Haynau és a császári udvar hajthatatlan maradt. Arad azonban csak a fö vesztöhely. E véres pedagogia kiméletlenül leckéztet, s szerte az országban ropognak a kivégzö sortüzek. Mindenkit, kinek köze volt — s kinek nem volt? — az elbukott ügyhöz, közembert és vezetöt, öreget és fiatalt válogatás nélkül szed össze és hurcol el. Néhány hónap alatt a császári várbörtönök a magyarok ezreit nyelték el, s kint a nagyvilágban, Franciaországban, Svájcban, Angliában, Törökországban, az Egyesült Államokban megjelentek e véres pedagogia elöl menekvök: a magyar emigránsok.

Haynau

S e véres pedagogia és módszerei, elhurcolás, börtön, bitófa, amit akkor a Szentszövetség kegyes nyelvén *rendnek* neveztek, nagy megütközést és felháborodást keltett a nyugati közvéleményben. Csakugy mint ma a vasfüggöny mögötti, amit a százév-elöttinél se kisebb, se nagyobb arcátlansággal ott most *szabadságnak* neveznek. S ahogy ma nyugat és közvélemény feljegyzi és megörzi az áldozatul esettek nevét s számon tartja az önkény megtestesitöit, úgy akkor is a törvénytelenül kivégzett és bebörtönzött magyar hazafiak jóideig foglalkoztatták a nyugati közvéleményt. Haynau és segédeinek neve az önkény jelképe lett. a császári diplomácia és propagandája hiába mesterkedett, ezen sokáig nem tudott változtatni. Évekkel később, mikor Haynau egy alkalommal Londonban járt, a nép megrohanta, s kicsin múlott, hogy meg nem lincselte.

Az európai ügy bukása

Vajon ez az indulat csak egy véreskezü embernek szólt, kit ritkán szokott a népszerüség kisérni? S a kivégzettekkel, bebörtönzöttekkel, menekültekkel való együttérzés csak egyszerü emberi részvét, ami a bajbajutottnak, ha utólag is, de mindig kijár? Nyugat jól tudta, jobban mint kormányai, hogy Magyarországon *az európai ügy* bukott el, a modern európaiság döntö s akkor még friss igénye, a nemzeti önállóság s az egyéni szabadság páros eszméje. Hogy ez mily elemi erejü igény volt, láthatjuk: azóta alaposan átformálta Európa térképét s az európai ember életviszonyait. A mi szabadságharcunk ez eszmék hajtása volt. A mienkkel egyidöben Európában mindenütt ugyanez a törekvés mozdul fel. Indul Párisban negyvennyolc februárjaban, s utána mint a tüz kap tovább, végig egész Európán: fellobban az olasz szabadságharc, összeül a német egység frankfurti tanácskozó gyülése, Svájc megteremti új szövetségi alkotmányát, s a középeurópai térben gyors egymást követö lökésekben halad tovább: Bécs, Budapest, Prága, Bukarest, a karlóczai, tápiószentmiklósi, balázsfalvi gyülések, s negyvennyolc öszén újra Bécs. Valóban az önkény mestermüve volt, hogy ezt a sokágba szakadt, az érettség különbözö fokán mozgó, de egyforrású, hatalmas megmozdulást alig egy év leforgása alatt el tudta fojtani. Mikor az orosz csapatok negyvenkilenc nyarán benyomulnak Magyarországra, már egész Európa csendes, s csak mi magyarok vagyunk még lábon. E nagyszerü európai mozgalom utolsó fegyvereit Világosnál teszik le. Ennek, e kitartásnak és eröfeszitésnek szól a rokonszenv európaszerte. Hiszen Európa a nagy török inváziók óta alig tud róluk valamit. Nem ismeri sajátságainkat, ügyesbajos dolgainkat, s nem sokat tud konok s többnyire néma küzdelmünkröl, amit a császári udvarral vivtunk szabadságjogainkért és alkotmányunkért. De most, hogy a nagy európai üggyel együtt s annak részeként kel fel a magyar szabadságharc, s a negyvenyolcas Európa legimpozánsabb vállalkozásává nö, s a kor két legnagyobb katonai hatalma, a császári és a cári együttesen tud csak eröt venni rajta: most az európai érdeklödés fényében állunk, mienk elismerése s bukásunkban mienk szolidaritása. Ezért támad oly egyöntetü részvét és felháborodás a véres megtorlás nyomán, ezért nyilnak meg mindenütt a kapuk nyugaton a magyar emigránsok elött, kapnak sajtót és dobogót igazuk hirdetésére. S ezért kell rendöröknek mevédeniök a nép haragjától Londonban Haynaut.

Feladatunk

S hogy mindezeket mi idekint felidézzük emlékezésül a százév-elöttiekre, tiszteletünk és tisztelgésünk jeleként, mindent el is kell követnünk, hogy a nyugati világ tudatában elevenebbé tegyük e közös emlékeket. Nem lenne szabad egyetlen alkalmat se elmulasztanunk, hogy újra és újra ne hangsulyozzuk: nem elöször szorul a magyarság eszmélete emigrációba, s nem elöször talál befogadást nyugaton, éppen mint a közös európai ügy hordozója és elbukottja. S ha ma nem is kell különösebben hangsulyoznunk, hogy ami ma odahaza népünkkel történik, az a nagy európai hagyományok és a mai élö Európa ellen történik, annál nagyobb nyomatékkal kell bizonyitanunk: nem elöször állunk ma Európa oldalán szemben a nevet és szint váltó, de mindig barbár rohamokkal, s nem elöször a szabadság oldalán szemben az önkénnyel. S nem elöször vetett oda áldozatul a nyugati politika, a maga vélt hasznáért és nyugalmáért, hogy utólag vegyen védelmébe, ráébredve, bennünk önmaga egy részét s a maga érdekeit is feláldozta.

Az új hangsúly

Az európai öntudat ép napjainkban, hogy maga az európaiság került végveszélybe, kezd külön, új hangsúllyal megtelni. Nemcsak egy félelmetes katonai leigázásnak van kitéve valamennyi még független nemzete, de ha ezt el is kerüli, Európa évezredes szellemi és erkölcsi elsösége mindenkép vitássá és ingataggá vált. Ez a feleszméles az új elem öntudatában, ennek nyomán törpül a részek külön hangja s külön érdeke, s nyomul helyébe a mind fájdalmasabban átérzett egész. Erre az új, tömörödö európai öntudatra szüksége van a magyarságnak, s még nagyobb szüksége lesz a jövöben. De e szükségesség forditva legalább olyan érvényes: az európaiságában veszélyeztetett Európa többé nem kezelhet amolyan féltestvérként a közép-keleteurópai kisnépeket, szüksége van azok fiatalabb lelkületére s a nyugatinál frisebb népi tartalékaira. Európa ma érzékenyebb, jobban mint bármikor, hagyományaira s e hagyományokat összegezö jelképeire. A mi utunk ez új európai öntudathoz, s Európa irántunk valo elmélyültebb megértése egyaránt e hagyományokon át vezet. Meg kell találnunk s fel kell mutatnunk azokat a motivumait, hagyományait, jelképeit multunknak, melyek a nagy európai hagyományokkal és jelképekkel rokonak vagy éppen azonosak vele.

Az élö hagyomány

A mai magyar emigráció tulságosan a napi eseményekre korlátozza magát, s a kelleténél jobban beléfeledkezik az egymásközti osztozkodásba. Mintha nem is kivánnánk élni multunk s hagyományaink adta lehetöséggel. A magyar negyvenyolc-negyvenkilenc, minek kétéve századik évfordulója volt, s amit odahaza, mint kannibálok a zsaákmányt, egetverö lármával tancoltak körül, raboltak ki s faltak fel, — idekint az emigrációban aligalig kapott hangot. Nincs reá szükségünk, hogy ilyen könnyen, szinte ellenkezés nélkül engedtük át? Vagy a magyar emigráció törekvéseit zavarnák e hagyományok? A negyvennyolcas örökség európai örökség is, s a reá való emlékezést szinte valamennyi európai nemzet ünnepei közt megtaláljuk. Ép olyan kiölhetetlen része az európai gondolkozásnak, mint a reformáció, a humanizmus, vagy e középkor nagy keresztény alapvetése. Kinálja magát a lehetöség, csak élnünk kell vele, hogy ugy idézzük fel e hagyományokat, hogy emlékeztessük is a világot a benne valo részünkre és szerepünkre. Negyvennyolc és egész gondolatköre nem csak történelem és hagyomány, hanem hitvallás is, amit Európa fenntartás nélkül ma is a magáénak vall. Nem tudnánk európaibb szószólót magunk elé tartani, mint ezt a hitvallást. S nem tudunk egyetemesebb és érvényesebb programot ajánlani a magyar emigrácionak, mint ezt az európai zászlót.

Gombos Gyula

Luther:

„Erös vár a mi Istenünk"

1.

Erös vár a mi Istenünk,
Kemény vasunk és vértünk,
Inségben együtt van velünk,
Megvált és harcol értünk.
Kél az ösi rossz,
Bajvetö gonosz,
Csel vad fegyvere,
Eröszak övele.
A földön ö az elsö.

2.

Önnön erönk csak délibáb
Es bizony esnénk esten.
De harcba küldte Egy Fiát
Ertünk maga az Isten.
Kérded-é ki az?
Jézus az igaz.
Sok had, Egy a fö,
Nincs Isten más, csak Ö,
Krisztus, a Gyözedelmes.

3.

Ha a földön ördög nyüzsgene
Es elnyelni akarna,
Meg nem riadnánk — ellene
Gyöz hitünk diadalma.
A világi ur
Tombolhat vadul,
Semmit sem tehet,
Ö megitéltetett.
Megrendül egy szavunkra.

4.

El, áll az ige igazul,
Akárki vesse-hányja.
Táborainkra száll az Ur
Szent Lelke, adománya.
Jóhir, nö, család,
Jószág, test, világ
Veszhet, vihetik
Veszendö kincseik', —
Miénk marad az ország.

József Attila fordítása

Magyar Gályarabok

A magyar kálvinista vagy luteránus ember sokszor találkozik a gályarab hitvalló és vértanu ösökkel. Nemcsak akkor, ha hollandus testvérekkel találkozik, akik második mondatukban már *De Ruyter* admirálisról és a megszabaditott magyar gályarabokról szólnak, nemcsak akkor, ha Debrecenben megállt az ember a Kollégium elötti emlékkertben és kibetüzte a gályarab-emlékoszlop felirását, nemcsak ugy, mint én, a késöi utód, aki a gályarab rimaszombati predikátor arcmását a zürichi városháza egyik termében felakasztva találtam sok évvel ezelött, hanem mindunt alan, amikor a gyülekezetben felcsendül a régi református énekeskönyv 237. dicsérete (bizony nem tudom, a mostani magyarországi énekeskönyvben benne van-e és milyen szám alatt), a gályarabok éneke: *Térj magadhoz, drága Sion, van még néked Istened!*

Ha az embernek van elegendö emlékezö ereje visszagondolni arra, amit vallásórán egyháztörténetböl tanult vagy igy reformáció táján az egyházi lapokban olvasott, el fogja tudni mondani, hogy a magyar gályarabok olyan református és evangélikus lelkészek voltak, akik az 1673-ban és 1674-ben Pozsonyba összehivott ugynevezett vésztörvényszéken a szabadulást jelentö hittagadó reverzálist alá nem irták és ezért *Nápolyba* hurcoltatván gályarabságra adattak es személyenként ötven aranyon, majd egy esztendö mulva *De Ruyter Mihály* holland admirális Nápolyban megjelenö hajóhada által szabadittattak ki az egész protestáns Európát megbotránkoztató állapotukból.

Miért?

Különös dolog azonban eltünödni azon, hogy ezek a lelkipásztorok *miért is itéltettek el?* A történelmi párhuzamok rendszerint el szoktak csuszni valamin, de itt olyan kisértö az akkori és a mai kor bizonyos hatalmi politikai elveit összehasonlitani, hogy az „elcsuszás" veszedelme ellenére is megkiséreljük.

A pozsonyi vértörvényszék elé idézetteket elsösorban politikai bünökkel vádolták: felségsértéssel, összeesküvéssel, nyilt lázadás tervében való részvétellel, a budai basával való paktálással. De voltak a vádak közt olyanok is, amelyeket — bár történetirásunk egy része hajlott azirányba, hogy a vádakat kiváltképpen politikaiaknak tünntesse fel — inkább vallásiaknak kell tekinteni: Szüz Mária szidalmazása, a szent ostyának a törökнek való adása, a római katolikusokat bálványimádóknak nevezése.

A lényeg

Tulajdonképpen nem is ez a lényeg a kérdés megitélse szempontjából. Még az sem, hogy a vád bizonyságát elsösorban alkotó *Vitnyédy*-féle levelek — *Bethlen Miklóshoz* és *Keczer Ambrushoz* — egyes felfogások szerint valódiak, mások szerint koholtak voltak. Még talán az sem lényeges, hogy a vértörvényszék birái között a római katolikus föpapság tekintélyes számu tagjai foglaltak helyet világi birák mellett: *Szelepcsényi György* esztergomi érsek, *Széchenyi* kalocsai érsek, *Sennyei* veszprémi püspök, a pécsi püspök, a szentmártoni apát és — tulajdonképpen első helyen kellett volna emliteni — *Kollonics Lipót* bécsujhelyi püspök, a magyarok közt az egyetlen német.

A lényeg az református és evangélikus lelkészek elitélésénél, hogy ha kivülröl a vádak politikaiak voltak is, ha a birák klerikus tagjai közjogi cimen is ültek a biróságban, az elitéltetés *célja* szigoruan vallási, ellenreformációs volt: megfosztani a magyar protestánsokat vezetöiktöl, lelkészeiktöl, tanitóiktól. Különben miért is kinálták oda a *politikai* vádlottaknak a szabadságot és kegyelmet, ha hitüket megtagadják, áttérnek a római egyházba vagy számüzetésbe mennek külföldre? A lényeg ez volt: többé ne predikálhassanak, ne tanithassanak magyar református vagy evangélikus gyülekezeteikben.

Nincs kegyelem!

Az egész törvénykezési „eljárás" vezetöje, lelke *Kollonics Lipót* volt, akinek messze ismeretes mondása a *„Magyarországot elöször rabbá, majd koldussá, végül katolikussá teszem"*, s aki — a gályarabok történetét iró *Kocsi Csergö Bálint*, maga is gályarab, feljegyzése szerint — ezt mondotta a foglyoknak: *„Ti erösen biztok a ti királyotokban, de az ö gráciája soha nektek nem fog használni; mert adjon rólatok tizszer kegyelmes parancsolatot, én százszor megváltoztatom."* Kollonics ötlete volt a gályákra való eladás ördögi gondolata, ami nemcsak azért volt példátlan, mert gályára csak egészen elvetemült, közönséges gonosztévöket volt szokás eladni, hanem azért is, mert a gályára küldendök nagyrészt idös emberek voltak. Többen el sem értek Nápolyig, az ut szenvedései is elegendök voltak halálukhoz. Érdekes arra gondolni, hogy *Kollonics* volt a birák közt, mint emlitettük, az egyetlen idegen.

Isten eszközei

A gályarabok, akiket példátlan eröszak és gyülölet itélt el és juttatott mérhetetlen szenvedésbe, eröszak utján szabadultak meg. 1676-ban *De Ruyter* admirális hajórajával — a holland szövetséges rendek utasitására, tehát nem magánindítékból — a még életben maradt gályarabok szabadonbocsátását eröszakolta ki Nápolyban. Európa protestáns államai közbenjártak szenvedö testvéreikért és ez a közbenjárás olyan fenyegetö volt, hogy a holland katolikusok például maguk kérték követük utján a bécsi kormányt a gályarabok érdekében, mert a holland tartományi kormányok, represszáliaként, a holland katolikusoknak még a magánvallásgyakorlatot is megtiltandók voltak.

Nem csoda, hogy a megszabaditottak azt sem tudták, miképpen hálálkodjanak *De Ruyternek*. Ez viszont, a maga kálvinista felfogása szerint nem is válaszolhatott másként, mintahogy a feljegyzés mondja róla: *„Mi csak eszközei vagyunk Istennek, neki köszönjétek, mert ö szabaditott meg titeket."*

Ismét Isten kezében

Ma egész Magyarországra érvényes a kollonicsi hatalompolitikai elv: megfosztani a népet lelki és szellemi vezetöitöl, illetve a lelki és szellemi vezetöket átállitani az uralkodó rendszer kiszolgálására — szépszerével, rábirással, kényszeritéssel vagy ha másként nem megy: kiirtással. Ma egész Magyarországra érvényes a kollonicsi kép: a gyülölködö idegenek a magyarság ellen. Ma egész Magyarország ugy van, mint a nápolyi vértanuk: rabságban. Ma egész Magyarország ugy van, mint a nápolyi vértanuk: lélekben meg nem tört, hitét el nem vesztette.

De Ruyter és a hollandi rendek mai utódait még csak az Uristen *tudja*. De Ruyterként azonban mást nem mondhatnak majd, ök sem, minthogy csak eszközei lesznek Istennek. Akárkicsodák lesznek is.

H. A.

Nagyjaink:

Bocskai István

Bocskai István (1556—1606), Erdély fejedelme. A Habsburgház elleni elsö magyar protestáns felkelés vezére. A szerencsi országgyülés Magyarország fejedelmévé proklamálja; Bocskai azonban a császári csapatok felett aratott gyözelmei ellenére is e cimröl lemondván, mint a bécsi béke aláirója, csak Erdély fejedelme cimét tartotta meg s ezt elismertette Rudolf császárral is.

Bocskai a magyar Cromwell. A nemes Magyarország megtestesitöje; a fegyverre kelt nemzet választott vezére. Oldalán vagy konstantinápolyi, vagy damaszkuszi kard s szivében Krisztus evangéliuma. Mint valamikor Mózes, Bocskai is azt a bizonyságot birja, hogy Isten állitotta népe élére. Hajduival gyözelmesen vonul Bécsnek s Magyarország vallásszabadságát a császár elé tárja.

Hogy köbe vésethessék azon a helyen, melyet a világtörténelem jelölt, ki számára, nem egy dinasztia bajnokát kell életre kelteni, — mert Bocskai elutasitotta a királyi koronát, — hanem egy elnyomott, szorongatott népét, egy keresztyén fejedelmét.

„Akaratom ellen hivott el és akaratom ellen állitott a helyemre az Uristen, mert erötlenségemnek tudatában voltam. De ezen a helyemen teljességgel a kegyelmes Uristen segedelmét várván s teljességel hivén, hogy az ö szent Felsége megsegit, most már semmit sem hanyagolhatok el a feladatomból: ez az ö dicsöségéért s a nemzetért való vállakozás."

A genfi reformációs emlékmü csoportban ezt a pillanatot, ezt a döntést fejezi ki Bocskai alakja. Az ember, a magyar, a hivö kálvinista lélek totális döntését. Ez által Bocskai is odaadta magát az Uristen kezébe, mint már annyi sok más nagy alak történelmünkben. Ezzel a döntéssel ugyanakkor odaadta magát hite, egyháza és népe szolgálatába is.

A szakértök azt mondják, hogy egy szobor, vagy kép soha sem jelenitheti meg a teljes embert magát; minden kifejezés csak pillanat, csak szin. Nos, Bocskai genfi szobra mégis a teljes embert adja, mert azt a pillanatot ábrázolja, amikor az ember publikánus módra az élö Isten elött beismeri, hogy több évtizedes eddigi élete semmi volt. Isten elött belátta, hogy addigi életéböl semmi haszna nincs, s adott helyzetébe n emberileg megértette, hogy sem a Habsburgokkal, sem a protestántizmus életére törö akkori katolikus egyházzal együtt menni tovább nem lehet. S amint ezt Bocskai nagy vivódása után felismeri s emberileg odaadja magát Isten kezébe: ebböl a döntésböl ujjászülettik az ember, a hivö, a magyar — rajta keresztül az egész magyar református egyház, a magyar kálvinizmus, Erdélyország és benne a haldoklásra itélt lelkiismereti és emberi szabadság. Mindössze két év az, amit Bocskai e döntés után tett s ez a két esztendö jelenti Bocskai; ez jelenti a már elötte közel hatvan éve sulyos harcokat vivo magyar református egyház és Erdély ujjáéledését.

viski

Bethlen Gábor

Országot épit . . . . .

Irta: Móricz Zsigmond

Atment a lakás végében levö nagy tanácsházba, ahol már órák óta várják az emberek.

Pécsi Simon várta az irásokkal.

— Mi vagyon, kancellárius uram?

Pécsi Simon szokott nagy gesztusával emelte fel tenyerét s pillanatokig maga elé tartva, mintha a jó kifejezést keresné, várt s akkor mondta:

— Megmondtam . . .

Mintha ezzel mindent csakugyan meg is mondott volna, a legnagyobb nyugalommal s mosolyogva hallgatott. A fejedelem nevetett. Tudta, hogy ez azt jelenti, hogy a kancellár tele van jó hirrel a mai vacsoraünnep felöl.

— Bejöttek uraimék?

— Akinek itt kell lenni, az itt van . . . Nekem senki sem fontos, csak az a negyven ur, aki számit . . . — s hunyoritva nézett a fejedelemre . . . — Nem megmondtam?

— Tehát kik?

— Kik . . . azt nem olyan egyszerü elmondani . . . Sok nagy fejedelme volt már Erdélyországnak, sok nagy fejedelmi mulatság és pompa volt már: egyebet sem tudunk . . . De az még nem volt, hogy ennyi becsületes, jóravaló, munkaszerető, komoly, derék, igazságos uriember a fejedelmi udvarba együtt s egyszerre és jókedvvel és életüket nem féltve jött volna össze: hát ez még nem volt a históriában.

A fejedelem átment a kancellárián, amely tömve volt csizmás, mentés és bozontos urakkal

— Tessék megnézni ezeket az urakat, — mondta a kancellár oly büszkén, mintha az istállóban a remek arabus fölovakat mutogatná, — meg lehet nézni ezeket az urakat: mind hajas és szakállas vagy kopasz . . . mind okos és bölcs ember . . . nem azok a nyalakodó, incifinci, csiribiri népek, akik tavaly keresték a fejedelem kedvét, nem kinyalt urfiak, akiknek csak az a fontos, hogy mily csizmában bokázik s milyen agarakat tart és milyen boglárokkal dicsekszik, itt, nagyságos uram, olyan értékes föket látunk, hogy három belöle országtanácsot ér . . Itt van mindjárt Kovacsóczy uram. . . .

Vállára tette kezét Kovacsóczy Istvánnak. Csakugyan elég borzas és mackóforma ur, minden foga rossz, ha csak az kell. éppen nem udvari nyalka gavallér.

Bethlen nevetett s kezet adott Kovacsóczynak s rögtön hozzáfogott vele beszélni az enyedi mesterekröl. A fejedelemnek most legfontosabb ügye volt, hogy mindenütt céheket csinált vagy a régi céheket ujra rendezgette. Kovacsóczynak az összes mester-céhekröl be kellett számolnia. Nagyenyeden magában tizenkét céhet csinált. Annak mind atyamestere volt és mind olyan ember, akit Kovacsóczy személyesen ismert.

— Ezt mind irásban, Kovacsóczy uram és jegyzékben a kancelláriában, hogy mindig kézben legyenek.

A kancellár tovább vitte a fejedelmet, mert neki volt sok mondanivalója. S itt a sok föispán, Mikola János Kolosból, Allia Farkas Küküllöböl, Sarmasághy Zsigmond Tordából egyszerre akartak a fejedelemnek jelentést tenni s ö csakugyan gyorsan ki is vallatta öket az épitkezések felöl . . . Örömmel hallotta, hogy a feljebb való urak mind nagyon szépen haladnak az ujjáépitésekben. A megégetett kastélyok már mind munkában vannak. Isten segitségével az esztendö végére nem is fog meglátszani, hogy a mult esztendöben három irtóztató csordahadsereg ment keresztül az országon . . . Hát épiteni való van elég . . .

— Csak mesterünk kevés.

Kemény Boldizsár lépett hozzájuk s panaszolta, hogy várát oly embenekkel muszáj rakatni, akik között egy sincs, aki valaha követ köre rakott volna.

— De hol vegyem öket, nagyságos uram. Háromszor ledölt a bástya, akit rakattam.

— S negyedikszer megállott?

— Még áll. . . .

— Nohát gyakorlat teszi a mestert, — nevetett a fejedelem. — De ne busuljanak uraimék, tiz épitömestert kapunk hamarosan. Már kaptam a leveleket, hogy Eperjesröl négyet küldenek s Lengyelböl hánmat és olaszfélét kapunk, a legjobbakat megint, hármat.

Tovább ment s kivel egy szót, kivel kettöt váltott.

— Vetömag, vetömag sehol. Nincs, nagyságos uram.

— Immár kétszáz szekérrel hozattam Debrecenböl s Körösböl. Kecskemétröl is harmincoal.

— Kimaradunk az idöböl. Már május kettöben vagyunk.

— Az a kérdés, ami jött, mindenütt földbe került-e?

— Az utolsó szemig, ahogy felséged parancsolta: de csak ahol jó föld vagyon, az már oly szép zöld, hogy öröm . . . azután ahol jó földek vannak, az mind kapott.

— Székelyeknél mi van?

Petky János, aki most megint székelyek fökapitánya lett, hümgetett, hogy biza náluk szük.

Allia Farkas, mint nagy hadiember, inkább a fegyverdolgokról szólt.

— A szászokat mind eljárám s azok dolgoznak. A puskamivesek éjjel-nappal verik a kalapácsot. Kiszoritom belölük a lelket is.

— Megelégesznek a pénzzel?

— Nem nagyon akarnak, de megmondám nekik, hogy a nagyságos fejedelem parancsa az, hogy most hagyjanak fel a hitvány kereskedéssel és akijük van, portékás és kereskedö ember, az mind buzát és magot szerezzen. Nem is lehet panaszolkodni, mert a szász földek jól meg vannak ekézve s még boronázva is . . . Majd jövöre már ott is jobban megy, de most nagy büntetéseket szabék minden üresen hagyott mezöért . . .

Pécsi tovább vitte a fejedelmet:

— Itt van Pekry Ferenc, Csáky István, Szilvássy Boldizsár. Eppen itt jö.

Szilvássy Boldizsár gyönyörü férfi, nagy sebbel a lelkén, mert ha Bethlen Gábor százezer törököt nem hoz, ö lesz vala a fejedelem. Igy meg kellett érnie Torda vármegye ispánságával s neki a tordai bányászok vannak legjobban a lelkére bizva:

— Sütik-é a vaskenyereket Tordán?

— Sütik, nagyságos uram. Tiz esztendöben együtt annyi vasat nem föznek ki a kövekböl, mint ez esztendöben, ha érkezésük leend.

— Ne busuljanak, ök csak süssenek elég vas legyen az összes miveseknek, mind szászoknak s mind magyaroknak.

Most a szebeni biróhoz hajlott a fejedelem. Mindenki megfigyelte, hogy oly elörehajlottan nyujtott neki kezet, mintha magát megalázná s bizony voltak, akik ezt nem szerették. Paktál a fejedelem ezekkel a galád szászokkal, de nem szólhattak ellene, mert a szászok szegei nélkül egy házat sem tudnának felállitani.

— Hogy vagytok jó urak?

— Felséges uram, — szólott a szász biró s rettenetesen meghajtotta magát, egészen a fejedelem csizmájáig, — Isten éltesse felségedet, az egész szász nép reménységgel vagyon felséged eránt.

— Lehettek is uraim: ez az utolsó mulatságunk van már csak itt Szeben várában s ország gyülése után mind visszakapjátok a privilégiumokat, de elvárom, hogy annak megfelelöen való serénységgel viselitek magatokat.

Kamuthy Farkas robbant elö. Nagyon jól visszaemlékezett Sólyomköre, ahol tavaly tavaszszal Báthori Gábor a szászok kiirtását elhatározta s megveregette a szász biró vállát, mint valami cigányét s mondá:

— Nem meleg a szür, komé?

— Nem, nagyságos uram, — értette el a szót a biró, s könnyes szemekkel nézett a fejedelemre. — Nem, a szivünk meleg.

A kancellár tovább vitte a fejedelmet. Mindenki reménykedéssel törekedett a közelébe s mindenki szinte dicsekedve referált arról, ami rája volt bizva.

Az amerikai quäker egyház hét tagja látogatást tett a Szovjetunióban, s megbeszélést folyattak több protestáns egyházi vezetövel. Moszkvában, az orthodox egyház egyik templomában rendezett istentiszteleten 20.000 ember akart résztvenni, akik miután a templomba nem fértek el mind, a téren és a környezö utcákban gyülekeztek össze, s ott várták meg az istentisztelet végét.

1541

Az Magyar Nipnek

(Az elsö magyar nyelvü Ujtestamentum elöszava. 1541.)

Próféták által szólt rigen néked az Isten,
Az kit igirt, imé vigre megadta fiát.
Buzgó lilekvel szól most es néked ez által,
Kit hagya, hogy hallgass, kit hagya, hogy te kövess.
Néked azirt ez lün prófétád, doctorod ez lün,
Mestered ez most es, melyet, az Isten ada.
Ez próféta szavát hallgasd, mert tiged az isten
Elveszt, és nyomos itt nem lehet a te neved.
Itt ez irásban szól mostann és néked ez által,
Hütre hiu mind, hogy senki se mentse magát.
Azki zsidóul és görögül, és vigre deákul
Szól vala rigen, szól néked az itt magyarul:
Minden nipnek az ü nyelvin, hogy minden az Isten
Törvinyinn iljen, minden imádja nevit.
Itt vagyon az rejtek kincs, itt vagyon az kifolyó viz,
Itt vagyon az tudomány, mely örök iletet ad.
Lelki kenyir vagyon itt, melyben mikor iszel, örökké
Ilsz, melly az mennyböl szálla, halálra mene.
Azki teremt tiged s megvált, örök itéletet es ad
Ez szent által: nincs több bizodalmad azirt.
Ennek azirt szolgálj mindenkor tiszta szüedvel,
Ennek mindenkor tigy igaz áldozatot.
Tigedet ez hozzá viszen és nem hágy, mikor igymond:
Bódogok, eljövetek, vesszetek el, gondoszok.

Sylvester János.

EGY RÉGI KÁLVIN TEMPLOMBAN

Papunk ravasz, öreg bölcs,
Husz éve is az volt már.
Templomunk Kálvin-templom,
Nincs benne cifra oltár.
A textus ma is Jézus,
Épen ugy, mint husz éve:
„Megtöretett a teste,
Megtöretett a teste,
Kiontatott a vére.“

Jártam turista-kedvvel,
Vonatoztam, hajóztam,
De templom rég nem látott
Igy, imádkozó pózban.
Be jó volna kacagni
Husz év után megtérve:
„Megtöretett a teste,
Megtöretett a teste,
Kiontatott a vére.“

A hivek nagy, szent hittel
Figyeltek ott körültem.
En, ha nem kacaghattam,
Legalább is röpültem.
Amenre tértem vissza
Husz évböl az igére:
„Megtöretett a teste,
Megtöretett a teste,
Kiontatott a vére.“

ADY ENDRE

Az élet jelei

A keresztyén világ ma élö két legnagyobb theologusa, *Barth Károly* baseli és *Brunner Emil* zürichi egyetemi tanárok jelenleg sulyos támadások középpontjában állanak. A támadások nem kivülröl, hanem belülröl, azaz a református egyházbol jönnek, ami a lelkiismereti szabadság református elvének egyik legtermészetesebb következménye. Nem is rossz értelemben vett támadásokrol van itt szo, hanem vitákrol, melyeknek ha valaki a mélyére néz, rögtön megállapithatja, hogy egyedüli inditóokuk a Jézus Krisztus szolgálatának és a református egyház tanitásának tisztasága iránt, táplált féltö szeretet.

Brunner ellen *Lüscher* zürichi lelkész adott ki egy vitairatot, melyben a zürichi professzor néhány theologiai álláspontját kérdöjelezi meg. Lüscher szerint Brunner nem eléggé hangsulyozza ki tanitásában Jézus Krisztusnak emberfeletti módon (szüztöl) való születését, s ugyancsak bizonytalan a személyes Sátán létéröl vallott véleménye is, mely tételek pedig a Biblia alapján állva kétségesek nem lehetnek. Lüscher a teljes Szentirás isteni ihletettségét hangsulyozza, s az ahhoz való preciz ragaszkodást követeli Brunnertöl. — Válaszul a zürichi Fraumünster egyházközség presbiteriuma adott ki nyilatkozatot, melyben Brunner alaptételeinek Biblia-szerüségét bizonyitják, s utasitják a vitázo lelkészt, tanulmányozza jobban Brunner müveit. Rögtön megjegyzik azonban, hogy ezzel a nyilatkozattal nem akarják a szabad vélemény nyilvánitás jogát kétségbe vonni.

Barth ellen *Feldmann* berni egyházigazgató, a berni kantonális kormány tagja lépett fel, aki referátumában („Kirche und Staat im Kanton Bern“) Barthnak az egyház és állam viszonyárol vallott nézetét kritizálja. Szerinte Barth u. n. „pozitiv“ theologiája intoleráns jellegü, egyedüli autoritásra tör, ami nemcsak az egyházi törvényekkel ellenkezik, de megneheziti az egyház és állam viszonyát is, amennyiben az államot állandoan a maga véleményének elfogadására akarja kényszeriteni. Ugyanakkor Barth és követöi (föképpen *Lüthy* berni lelkészröl van szó) a bolsevizmussal szemben egy veszélyesen közömbös álláspontot foglalnak el, söt a *magyar református egyház*

elnyomatását és vergödéseit még szimpatikusaknak is tüntetik fel. — A vita még ma is folyik a svájci egyházi és politikai lapokban, általános érdeklödés mellett. A válaszok közül legkimeritöbb *Schädelin* professzoré, aki visszautasitja a türelmetlenség vádját: Barthot saját müveiböl, nem pedig epigonjaibol kell megitélni. A bolsevizmussal szembeni közömbös magatartás vádja sem igaz: Lüthy magyarországi utjával a svájci ref. egyházak csak azt akarták dokumentálni, hogy ök a magyarországi reformátusokat szorongatott helyzetükben is testvéreknek ismerik el, akikért Krisztus szintén meghalt.

Ezek a viták mind az élet jelei, s mi csak nagy örömmel vehetjük tudomásul, hogy egyházunk mennyire gondosan ügyel arra, hogy szava az élet minden körülményei között félreérthetetlenül *krisztusi* legyen.

Külföldi képviseleteink

Anglia: Paul *Koronka, Horsley Towers,* E. Horsley Surrey.

Argentinia: Dr. Kálmán *Patz,* vierrey Claguer y Feliu 2543, *Belgrano-Buenos Aires.*

Ausztrália: Dániel Kobza, Indrooroopily - *Brisbane,* Queensland.

Brazilia: Ing. Gábor *Tóth,* 50 rue Matto Grosso, *Sao Paulo.*

Hollandia: Aladár *Komjáthy, Kampen,* De la Sablomierekade 2.

Kanada: Dr. János *Mezei,* 3449 City Hall Ave. Montreal.

Svájc: Dr. Ladislaus *Kupa,* La Capite 164, *Geneve.*

USA: Rev. Andrew *de Harsanyi,* 1940 Clinton Street, Buffalo 6, N. Y.

Béla *Pantó,* 344 East 69 th Street, *New York 21.*

A JÖJJETEK árát következökben állapitottuk meg:

Ausztriában: egyes szám ára 2 Sch. Negyedévi elöfizetés 6 Sch. félévi 11 Sch. egy évi elöfizetés 20 Sch. — Németországban: egyes szám ára. —.50 DM, negyedévi elöfizetés 1.50 DM, félévi 3 DM, egész évi elöfizetés 5 DM. — A fontsterling országokban? egyes szám ára 1 Sh. — A dollárországokban: egyes szám ára 20 cent. — Franciaországban: egyes szám ára 45 Fr. — Svájcban: egyes szám ára —.50 sfr. — Olaszországban: egyes szám ára 45 lira. — Belgiumban: egyes szám ára 6 belga fr. — Egyesült: egyes szám ára 20 amerikai centnek megfelelö valuta.

Külországokból az elöfizetési dijat számonként két nemzetközi coupon beküldése utján eszközölhetik. Az elöfizetéseket kérjük a Ref. Lelkigondozó Szolgálat cimére Bregenz, Belruptstraße 8. II. Austria. eszközölni.

A JÖJJETEK szerkesztösége és kiadóhivatala.

JÖJJETEK

A Szétszórtságban Élö Magyar Reformátusok Egyházának Hivatalos Lapja

Főszerkesztö: Dr Harsányi András

Für den Inhalt verantwortlich: Koppándy János.

Kiadóhivatal: Bregenz, Belruptstraße 8

Druck von Felizian Rauch, Innsbruck

A SZ. E. M. R. E. HIREI

Svájc

Magyar nyelvü rendes istentiszteletek folynak Zürichben és Genfben, havonként egyszer. Utobbi helyen kéthetenként magyar nyelvü bibliaóra is van. Tekintettel arra, hogy a Svájcban élö magyarok nagy száma rendszeres és szervezett lelkigondozást igényel, a SZEMRE vezetösége máris felvette az érintkezést az itteni egyházi hatóságokkal, hogy a tárgyalások rövidesen eredményre fognak vezetni. Felhivjuk Svájcban élö magyar református testvéreinket kisérjék figyelemmel a „Jöjjetek" következö számait, mert mindig ezen a helyen fogjuk tájékoztatni öket a magyar lelkigondozás hireiröl. Addig is, amig a kérdés végleges megoldást nyer, közöljük megbizottaink nevét és cimét, akik mindenféle tanáccsal és felvilágositással szivesen állanak testvéreink szolgálatára:

Zürich: Gombos Gyula, Grimselstr. 12. (csak szombaton.)

Genf: Dr. Kupa László ref. lelkész, 164. La Capite.

Ausztria

Bregenzben 1951. október 6.—7. én gyülekezeti összejövetelt tartottunk, melyen résztvett a SZEMRE ausztriai, svájci és németországi vezetöin kivül Dr. G. Brillenburg Wurth professzor, holland református theológiai tanár, aki német nyelven elöadást tartott „Der Dienst der Christen an der Welt" cimen. A gyülekezeti összejövetelröl lapunk következö számában számulunk be.

*

Péterffy Kálmán helyettes központi lelkész cime megváltozott. Uj cime: BAD ISCHL, Brennergasse 15.

Oekumené

Az Egyetemes Egyháztanács (Oekumené) jelentése szerint a menekültek száma 1951.közepén a következö: Németország: 9,500.000; Ausztria: 21.000 (németek nélkül); Olaszország: 110.000 (olaszok nélkül); Görögország: 45.000; Hollandia: 12.000; Törökország 1,000.000; Arab államok: 850.000; Korea: 3,000.000 menekült, 7,000.000 hajléktalan; India és Kina körül-belül: 16,000.000.

*

Az Egyetemes Egyháztanács és a genfi Kálvin — egyetem theol. fakultásának felügyelete alatt ökumenikus föiskola nyilik meg Bosseyban, Genf mellett. Az uj föiskolán a következö fontosabb tárgyakat adják elö: 1. Az ökumenikus mozgalom története. 2. A fontosabb keresztyén hitvallások. 3. Az egyház lényegéröl alkotott különbözö felfogások. 4. Az ökumenikus mozgalom etikai és szocialis szempontjai. 5. Evangelizácio és misszio. A jelenkori lelki ébredések.

Szeptemberben kilenctagu angol és francia protestáns lelkészi küldöttség járt Budapesten, a protestáns egyházak vezetöinek meghivására. A küldöttség tiszteletére Kossa István, az Allami Egyházügyi Hivatal elnöke diszebédet adott, s ott tartott pohárköszöntöjében ismét elismételte a régi frázist: Magyarországon az egyházak szabadok, ha kiszolgálják a bolsevista rendszert. A diszebéden a küldöttség tagjain kivül résztvettek még Dezséry evangélikus, Bereczky református püspök, valamint Beresztóczy róm. kath. kanonok is.

*

Uj istentiszteleti rend lép életbe 1952. jan. 1.-én Magyarországon. Ennek lényegesebb részei a következök: 1. Az istentisztelet elsö részében nyilvános bünvallás és bünbocsánat hirdetés, 2. Az igehirdetés és záróima között csendes imádság, 3. Az urvacsorai kérdések röviditett formája.

*

Az erdélyi magyar lutheránus egyház egyik vezetö személyisége, Dr. Kiss Béla csernátfalusi lelkipásztor és theologiai tanár, váratlanul meghalt.

*

A bolsevista kormány megszüntette a lelkipásztorok és theologiai hallgatók katonai mentességét. Beteg lelkészeknek és theologusoknak felmentésért a katona-orvoshoz kell folyamodni. Katonai állitások és sorozások alkalmával a theologusok sokat szenvednek a bolsevista politikai tisztek gunyolódásaitól.

*

Megjelent az uj magyar Bibliafordités elsö próba kötete, Mózes I. könyve, Pákozdy László Márton bevezetö tanulmányával. Ugyancsak megjelent az uj görög-magyar ujtestamentumi szótár is Kiss Jenö szerkesztésében.

*

Hromadka József a prágai ref. theol. fakultás dékánja néhány napos látogatáson volt szeptemberben Budapesten s tárgyalásokat folytatott a magyar egyházak jelenlegi vezetöivel.

A lutheránus egyház két egyházkerülete (a bányai és a tiszai) vezetösége uj törvényhozo zsinat összehivását sürgeti, mivel a régi egyházi törvények -szerintük- elavultak.

*

Az a bizonyos „kimélet"!

A pápai theológia bezárásának kapcsán idézzük azt az eseményt, mely 1948.-ban játszódott le. „Az Ut" cimü lap akkori egyik számában a pápai theológia ifjuságának keresztyén hitét támadó beszámoló jelent meg. A pápai theológia erre válaszul visszaküldötte az Ut számait azzal a megjegyzéssel, hogy „az Ut" további küldését szüntessék be. Az Ut szerkesztöségének azóta kommunista segitséggel élre került percemberkéi, ugy látszik nem tudták a pápai theológiának ezt az „eltévelyedését" megbocsátani.

Németország

A Halle-Wittenberg-i egyetemet, mely eddig Luther nevét viselte, a keletnémetországi bolsevista kormány „Walter Ulbricht" egyetemnek nevezte el. W. Ulbricht a keletnémetországi bolsevista kormány miniszterelnök helyettese.

*

Az oberammergaui passzio-játékok a német államnak vigalmi adó cimén 300.000 DMárkat, jövedelmeztek, mig a rendezök tiszta jövedelme 207.000 DMárka volt. 157 menekült családot telepitettek ki lakásaikból, hogy az idengenforgalomban semmi fennakadás ne legyen. Ez valóban nem más, mint „üzletelés Krisztus szenvedéseivel" ahogy az ausztriai „Reformiertes Kirchenblatt" irja, vagy „konzessionierter Fremdenverkehrsbetrieb" mint ahogy egy német lap nevezi ezeket a jatékokat.

Anglia

Augusztus 31.-én ünnepelte az angol egyház St. Aidan „Anglia apostola" halálának évfordulóját. St. Aidan 651.-ben halt meg Lindisfarne (Holy Island) szigetén. St. Aidan Rómától teljesen független missziói munkát folytatott Angliában.

*

Az anglikán egyház Hong-Kongban uj egyházkerületet alakitott.

*

A. G. Cunningham, az ökumenikus mozgalom lelkes munkása, s az Üdvhadsereg egyik alapitó tagja, 80 éves korában Angliában meghalt.

„Agape"

Az olaszországi valdens egyház ökumenikus ifjusági falut létesitett a piemonti Alpokban.

A falut, melynek neve „AGAPE" (magyarul: szeretet) augusztus közepén adták át rendeltetésének.

Madrid

A madridi református theologiai akadémia értékes theologiai könyveket kapott ajándékba a svájci egyházaktol. Madrid mellett Barcelonában is müködik már ref. theologiai szeminárium.

Udssr

A Szovjetunioban 6. millió tagja van a protestáns evangéliumi mozgalomnak! Több gyülekezetnek nincs lelkésze, s igy ezek csak u. n. „olvasó-istentiszteleteket" tartanak, ami azt jelenti, hogy vasárnapi összejöveteleiken egy presbyter olvassa fel a Szentirást és egy irott predikáciot.

Japán

Japánban nemzetközi keresztyén egyetem nyilt meg, amerikai protestáns támogatassal.

Könyvek sorsa

Az elmult évek során sokszor hallottunk könyvek szomoru sorsáról. A politikai változások szenvedélyei nem kimélték a könyveket sem. Az uralomra kerülö uj rezsimek alaposan megtizedelték — néha talán inkább megharmadolták — nemcsak a nyilvános és közkönyvtárakat, hanem a magánkönyvtárakat is és „megtisztitották" az elözö rezsim reprezentativ müveitöl. Minél nagyobb volt a két rezsim közti különbség, annál nagyobb volt a tisztogatás. Volt eset, amikor valóban csak reprezentativ politikai müvek kerültek tilalom alá, ami ha nem is a teljes sajtó — és gondolati szabadság ékes tanubizonysága, de mindenesetre valahogy megérthetö. Elvégre minden rendszernek vannak — ilyen vagy olyan okból — betiltott könyvei és minden közkönyvtárnak van u. n. „remota" anyaga, amelyet nem adnak az olvasóközönség kezébe, csak tudósoknak kutatási célokból és amely müvek ki vannak zárva a könyvárusi forgalomból. Magyarországon például ez a zárt közkönyvtári anyag elsösorban a pornográfia kétes irodalmi nivóju darabjait és kommunista propagandamüveket foglalt magába. Azzal azonban senki sem törödött, hogy ki milyen könyvet tartott lakásában, magánkönyvtárának polcain.

A totalitárius rendszerek magatartása más

A nemzetiszocialista Németország elzárta könyvtáraiban és kivonta a könyvárusi forgalomból nemcsak a politikai szempontból számára türhetetlen könyveket és folyóiratokat, hanem például az összes zsidó szerzötöl származó nyomtatványanyagot — mely cselekedete egyébként tulajdonképpen politikai magatartásából következett. Az ilyen könyveket egy ideig antikváriusoknál még lehetett kapni és venni, de a háboru kitörése után már magánháznál is félve huztak elö egy Werfelt vagy akár egy Thomas Mannt. Ami érthetö is volt.

A második világháboru után a

„Mein Kampf"-ot, a „Mythos"-t és társait érte ugyanez a sors, a kommunizmus uralma alá kerülö országokban pedig egyre nagyobbra nönek, egyre magasabbra csapnak a könyvmáglyák lángjai. Itt is politikai szempont az irányadó, de itt anathema alá esik minden mü, amelynek akárcsak néhány lapja is kedvezö szinben, vagy elég ha normálisnak tünteti fel a — nevezzük legegyszerübben igy — nem-kommunista életformát, magatartást, berendezkedést, rendszert. Persze, *az ö szempontjukból,* ez is érthetö

De ugylátszik, enyhébb rendszerváltozásoknak is hasonló az eredménye. S tulajdonképpen azért is kezdtünk el erröl a kérdésröl gondolkodni, mert egy indonéziai hirt olvastunk, mely szerint a Jáva szigetén lévö Semarang város városi könyvtárának könyvespolcait „renoválták". A renoválás következményeképpen a könyvtár, 3,000 kötetnyi holland könyveiböl összesen száz maradt. A könyvtári személyzet ezt azzal magyarázta meg, hogy az olvasóközönség nem érti a holland nyelvet. Ami viszont aligha valószinü, hiszen a holland nyelvet hivatalokban és közéletben egyre inkább használják. A djakartai Nieuwsgier cimü ujság véleménye szerint az uj rezsimben egyesek ugy vélik, hogy helyesebb, ha a nép tudásvágya kielégitetlen marad, minthogy holland könyvekböl szedje tudását.

Ami ismét csak azt bizonyitja, hogy a rezsimváltozások politikai magatartása a könyvekkel szemben sem változott. Hogyan lehetne hát a rezsimektöl a béke kérdésében politikai magatartás-változást varni?

H. A.